

**Restaurátorský průzkum a návrh na restaurování figurálních vitrají
osazených nad vchodem do vestibulu
Střední školy potravinářství a služeb v Pardubicích**

Č.1404

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

zpracovatel:

Ateliér VITRAJ s.r.o.

Pod Novým lesem 86/31, 162 00 Praha 6

IČ 24852732, DIČ CZ24852732

kontakty: tel / fax: +420 235360141, mob: +420 603864025

info@vitraj.cz, www.vitraj.cz

zodpovědná osoba : ing. arch. Jan Černohorský

+420 739 087 746

Jiří Černohorský, povolení k restaurování MKČR č. 5865/96

+420 603 864 025

zadavatel :

Střední škola potravinářství a služeb Pardubice

podklady :

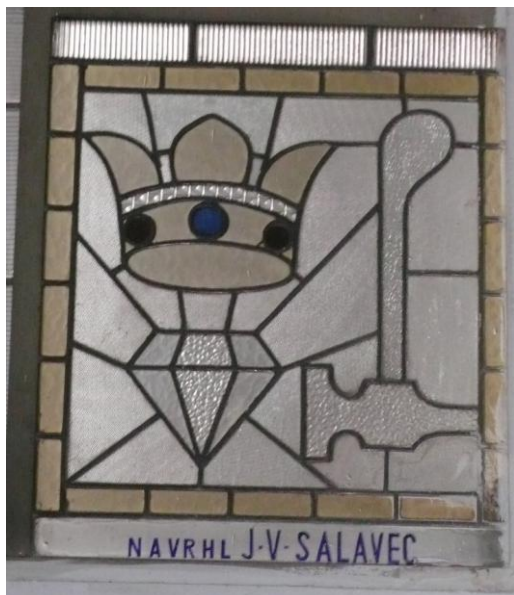
Vlastní prohlídka na místě, zaměření a fotodokumentace 30.1.2014

datum provedení :

10.2.2014

Předmět

Trojdílná figurální vitraj je osazena ve třech samostatných kovových rámech v interiéru nad vchodem do vestibulu Střední školy potravinářství a služeb v Pardubicích. Témata vitrají odkazují k původnímu účelu budovy vystavěné v letech 1927 - 1931 podle návrhu architekta Karla Řepy jako Průmyslové muzeum. Vitraje, které navrhl pardubický malíř J.V.Salavec, jsou figurální alegorie, atributy a nástroje různých řemesel a živností. Návrh realizovala v roce 1931 pardubická dílna Fr. Waltera.

Rozměr 3 ks cca 350 x 190 cm.

Všechny tři nosné kovové rámy mají shodné vnitřní dělení, po stranách a uprostřed jsou vždy tři pláty nad sebou rozměru cca 50 x 60cm a mezi nimi jsou dvě alegorické figury, každá o cca rozměru cca 100 x 190 cm.

Technika

Vitraje jsou provedeny klasikou technikou zakládání skla do olověného profilu, oboustranně pocínovaného. Olověný profil je z pohledové strany jednotného rozměru 7 mm. Použita jsou strojově válcovaná strukturální čirá skla. Většina skel je tedy nebarevná. Jen v případě bordur a některých detailů ve 27 menších vitrajích jsou použita barevná strojově válcovaná skla velmi světlých odstínů, která byla charakteristická pro dobu vzniku těchto vitrají.

Osazení

Nad zdvojeným vchodem do budovy je meziprostor. Z tohoto prostoru jsou osazeny do nosných kovových rámu jak vnější geometrické vitráže, tak směrem do vestibulu figurální vitraje.

Popis současného stavu

Úvodem musím citovat ze závěru restaurátorského záměru, který jsem vypracoval na základě osobní prohlídky na místě před 14,5 rokem.

Cituji: Všechny části prosklení menších rozměrů (27 ks - 50 x 60 cm) jsou v původním stavu. Sklo je znečištěné, olověný profil zoxidovaný, v některých spojích narušený. Tmelení jednotlivých plátů v konstrukci již neexistuje, tmel je vypadaný a pláty jsou ve falcu uvolněné a pohyblivé. Velké figurální části prosklení jsou v alarmujícím - havarijním stavu - hlavně první dvě po levé straně. Všechny pláty jsou v ploše deformované, začínají se bortit, v levé straně již hrozí vypadnutí jednotlivých skel (úplně vytažených z olova) a současně havárie celé figury. Tento stav způsobil neodborný zásah při předešlé "opravě.". Při této příležitosti byly jednotlivé pláty sice přeloženy do nového olova, ale připevněné výztuhy (z vnější části) jsou od samého začátku naprosto nefunkční, protože nejsou fixovány do falcu a k nosné konstrukci. Navíc byly pláty nedostatečně zatmeleny. Porušení těchto základních podmínek zapříčinilo současný kritický stav této části vitrajového prosklení.

Toto mé tehdejší konstatování se bohužel naplnilo. K dnešnímu dni již dva figurální pláty (levý v levé vitraji a levý ve střední vitraji) úplně vypadly a jsou v desolátním stavu.

desolátní stav vypadlých plátů

Když nedojde k okamžité záchraně, tak velmi brzo vypadne z rámu levý plát s postavou „muže s lupou“ z pravé vitraje, který je v horní partii sesunutý o cca 15 cm a ve spodní části je v ploše prolomený.

detail destrukce plátu

detail destrukce plátu

Obdobně narušená v ploše je již také stabilita pravého plátu střední vitraje s motivem „ženy se vzducholodí“. Tady jsou opět nefunkční zavětrovací výztuhy, které zatěžují plát, a ten se začíná vylamovat a jednotlivá skla se uvolňují z olověného profilu.

detail nefunkčních zavětrovacích výztuh, které naopak působí na plát destruktivně

Na všech plátech figurálních vitrají je celá řada defektů ve spojích olověných profilů, uvolnění a vytažení jednotlivých skel z olověného profilu. Dále deformace plátů v ploše a lámání plátů při sesouvání plátů, které je důsledkem nefunkčních zavětrovacích výztuh.

detail vytržení plátu z falcu - lámání plátu

Markantní jsou také detaily nekvalitního provedení a řemeslného nezvládnutí posledního restaurátorského zásahu, při kterém mělo špatně sesazené spoje olověných profilů zakrýt masivní cínování, které tak zkresluje původně zamýšlenou „kresbu“ olověných profilů.

příklady řemeslně nezvládnuté práce s olověným profilem a jeho cínování

Závěr

Bez pochyb lze konstatovat, že současný stav je havarijní a destrukce figurálních vitrají pokračuje.

Tento alarmující stav vyžaduje koncepční, funkční a kompletní restaurování všech dochovaných plátů vitraje a dle existující fotodokumentace restaurovat a rekonstruovat figurální pláty, které jsou v torzálním stavu.

Kompletní restaurování musí zahrnovat také vyčištění a ošetření kovových rámu a jejich úpravu pro funkční aplikaci zavětrovacích výztuh.

K restaurování těchto nesporně hodnotných figurálních vitrají je nutné přistoupit neprodleně.

Návrh na restaurování

Tento návrh vychází z principu zachování a použití maxima původního použitelného skla při restaurování. V případě defektů nebo ztráty již nedostupných strukturálních skel budou citlivě vybrána a použita nejvhodnější současně vyráběná válcovaná skla.

Vzhledem k výše popsanému současnému havarijnímu stavu vitrají je nutné provést v prvním kroku vše potřebné pro záchranu vitrají.

Samotné restaurování trojdílné vitraje pak může proběhnout v několika etapách.

I. ETAPA - záchranná

Tato etapa by měla zahrnovat fotodokumentaci všech plátů před a po demontáži. Dále odbornou demontáž všech plátů vitraje a jejich uložení do speciálních beden.

postup práce

- Fotodokumentace.
- Oboustranné zafixování všech plátů samolepící páskou.
- Vyjmutí plátů z kovové konstrukce.
- Zaměření všech plátů.
- Sejmутí zavětrovacích výztuh a odštípání přicínovaných zbytků po drátěných příchýtkách.
- Figurální pláty vyrovnat a zafixovat k desce (např. dřevotříska, laťovka atd.).
- Uložit pláty do speciálních beden, figurální i s podkladovou deskou.
- Vypracování restaurátorské zprávy.

II. ETAPA - kompletní restaurování a rekonstrukce vitrají

Tato etapa by měla zahrnovat kompletní restaurování vitrají včetně 100% výměny oloveného profilu, dále rekonstrukci dvou torzálních figurálních plátů dle dochované fotodokumentace a za použití dochovaných původních použitelných skel.

Nedílnou součástí této etapy bude také ošetření a povrchová úprava nosné kovové konstrukce a její přizpůsobení pro osazení funkčních zavětrovacích výztuh. Rozměrné figurální pláty musí být v budoucnu opatřeny funkčními zavětrovacími výztuhami ve větším počtu než to bylo dosud (jen dvě vodorovné výztuhy na plátu rozměru 100 x 195 cm), které budou pevně a stabilně zapuštěny do stávajících kovových rámu.

Poslední fází této etapy je osazení restaurovaných vitrají na původní místo.

schéma restaurování

- Budou rozebrány všechny pláty ze stávajícího olověného profilu.
- Po odmočení budou všechna skla omyta a očištěna.
- Po odmočení budou také omyta a očištěna všechna skla torzálních plátů včetně fragmentů.
- Rozkreslení dvou figurálních plátů dochovaných v torzálním stavu.
(dle fragmentů skel a archivní fotodokumentace)
- Na základě rozkreslení budou zhotoveny šablony pro nařezání nových skel.
- Budou vybrána nejvhodnější strukturální skla.
- Dle šablon budou nařezána a zabroušena nová skla.

archivní fotodokumentace nejvíce poničených figur

- Jednotlivé pláty budou zkompletovány.
- Bude připraven nový olověný profil odpovídajícího rozměru - lití a tažení olova.
- Použitelná prasklá skla (s čistým lomem) budou slepena čirým konstrukčním lepidlem.
- Všechny pláty budou založeny do nového olověného profilu.
- Olověný profil bude oboustranně pocínován.
- Pláty budou odmaštěny po cínování a vyčištěny dřevěnými pilinami.
- Zhotovení nových zavětrovacích výztuh.
- Ošetření a nátěr kovových rámců, úprava rámců pro upevnění zavětrovacích výztuh.
- Přicínování úchytek (haftů) pro osazení nových zavětrovacích výztuh.
- Osazení plátů na původní místo.
- Zatmelení a přečištění vitrají.
- Bude vypracována restaurátorská zpráva včetně fotodokumentace.

Použité materiály

- Strukturální válcované sklo.
- Olověný profil.
- 60% cínová pájka.
- Silikonový tmel.
- Konstrukční lepidlo.
- Čistící prostředky, saponát, jemná pemza, dřevěné piliny a další pomoc. materiály.

V Praze dne 10.2.2014

Jiří Černohorský
restaurátor
povolení MK ČR č. 5865/96